

**PERUSTUSLAKIVALIOKUNNAN
LAUSUNTO 20/2007 vp**

Hallituksen esitys laiksi Helsingin eurooppalaisesta koulusta

Sivistysvaliokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Sivistysvaliokunta on 6 päivänä marraskuuta 2007 päivätyllä kirjeellään pyytänyt perustuslakivaliokunnan lausuntoa hallituksen esityksestä laiksi Helsingin eurooppalaisesta koulusta (HE 69/2007 vp).

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- hallitusneuvos Marja Lahtinen, opetusministeriö
- professori Pentti Arajärvi
- professori Mikael Hidén
- professori Kaarlo Tuori.

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki Helsingin eurooppalaisesta koulusta. Koulu on valtion ylläpitämä. Tarkoituksena on mahdollistaa Eurooppa-koulujen opetussuunnitelmia ja rakennetta noudattavan opetuksen järjestäminen ja eurooppalaisen ylioppilastutkinnon suorittaminen Suomessa. Lakiehdotus sisältää muun ohella säännökset koulun perustamisesta, koulussa annettavan opetuksen järjestämisestä, oppilaaksi hakemisesta ja ottamisesta, oppilaan oikeuksista ja velvollisuuksista sekä koulun hallinnosta ja henkilöstöstä.

Ehdotettu laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2008.

Esitys liittyy vuoden 2008 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

Esityksen säätämisyjärjestysperusteluissa sääntelyä arvioidaan perustuslain 16 §:n opetusta koskevien säännösten kannalta. Perusteluissa katsotaan, että lakiehdotus voidaan käsitellä tavallisen lain säätämisyjärjestyksessä. Hallitus pitää kuitenkin asian periaatteellisen merkityksen vuoksi suotavana hankkia esityksestä perustuslakivaliokunnan lausunto.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Opetuksen maksuttomuus

Eurooppalaisen koulun oppilaaksi otetaan lakiehdotuksen 11 §:n 1 momentin mukaan ensisijaisesti Euroopan yhteisöjen Suomessa sijaitsevan viraston Suomessa työskentelevän henkilöstön ja eurooppalaisen koulun henkilöstön lapsia (ns. ensimmäinen oppilaskategoria). Mahdollisuuksien mukaan kouluun voidaan ottaa myös muita lapsia (ns. toinen oppilaskategoria). Koulussa annettava opetus suunnitelman mukainen opetus on lakiehdotuksen 15 §:n 1 momentin nojalla maksutonta ensimmäisen kategorian oppilaille. Toisen kategorian oppilailta peritään 15 §:n 2 momentin perusteella opetuksesta luku-kausimaksuja. Lisäksi kaikilta oppilailta voidaan periä materiaalmaksuja.

Sääntely on merkityksellistä perustuslain 16 §:n 1 momentin kannalta. Sen ensimmäisen virkkeen mukaan jokaisella on oikeus maksuttomaan perusopetukseen. Säännöksessä jokaiselle turvattu subjektiivinen oikeus maksuttomaan perusopetukseen merkitsee sitä, että opetusta on voitava saada ilman oppilaalle aiheutuvia kustannuksia. Opetuksen ohella on myös välttämättömien opetusvälineiden, kuten oppikirjojen, oltava ilmaisia (HE 309/1993 vp, s. 64/I). Lisäksi maksuttomuus kattaa tarpeelliset koulukuljetukset ja riittävän ravinnon (PeVM 25/1994 vp, s. 9/II).

Oppivelvollisuudesta säädetään perustuslain 16 §:n 1 momentin toisen virkkeen mukaan lailla. Momentin virkkeet ovat säännöksen esitöiden mukaan tarkoitetut olemaan siten yhteydessä toisiinsa, että perusopetukseksi on katsottava se opetus, joka kuuluu oppivelvollisuuteen. Näin ollen oppivelvollisuutta esimerkiksi laajennettaessa laajenee myös velvollisuus antaa maksutonta opetusta (HE 309/1993 vp, s. 64/I).

Kaikki Suomessa vakinaisesti asuvat lapset ovat perusopetuslain 25 §:n 1 momentin perusteella oppivelvollisia. Oppivelvollisuus alkaa sinä vuonna, jona lapsi täyttää seitsemän vuotta, ja päättyy, kun perusopetuksen oppimäärä on

suoritettu tai kun oppivelvollisuuden alkamisesta on kulunut 10 vuotta. Helsingin eurooppalaiseen kouluun otettava oppilas voi siten olla Suomessa oppivelvollinen riippumatta siitä, kuuluuko hän ensimmäiseen tai toiseen oppilaskategoriaan. Suomessa oppivelvollisen lapsen katsotaan lakiehdotuksen 39 §:n 1 momentin mukaan suorittavan oppivelvollisuuttaan opiskellessaan Helsingin eurooppalaisessa koulussa.

Kaikilta Suomessa oppivelvollisuuden piiriin kuuluvilta Helsingin eurooppalaisessa koulussa opiskelevilta lapsilta voidaan periä materiaalmaksuja. Jos lapsi kuuluu toiseen oppilaskategoriaan, häneltä peritään opetuksesta lisäksi luku-kausimaksuja. Tällainen opetuksen ja oppimateriaalien maksullisuus on lähtökohtaisesti ongelmallista perustuslain 16 §:n 1 momentin kannalta. On kuitenkin huomattava, että kysymyksessä on koulu, joka perustetaan erityiseen tarkoitukseen eli Suomeen sijoitetun EU:n kemikaaliviraston henkilöstön lasten koulutusta varten. Koulun tehtävänä on tarjota ensi sijassa näille lapsille Eurooppa-koulujen opetussuunnitelmiin perustuvaa koulutusta, joka poikkeaa perusopetuslain mukaisista opetuksessa noudatettavista valtakunnallisesti yhtenäisistä perusteista. Koulun opetus jakaantuu kieliosastoihin. Koulun opetuskielinä on tarkoitus käyttää muita kieliä kuin perusopetuslain 10 §:n 1 momentissa mainittuja opetuskieliä. Eurooppa-koulujen rakenne, opetusjärjestelyt ja hallinto on määritelty Eurooppa-kouluja koskevassa yleissopimuksessa. Se, että eurooppalaiseen kouluun voidaan ottaa Suomessa oppivelvollisia oppilaita maksulliseen opetukseen, ei perustuslakivaliokunnan mielestä tällaisessa erityisessä sääntely-yhteydessä merkitse puuttumista oikeuteen saada maksutonta perusopetusta.

Esityksen perustelujen mukaan ensimmäisen kategorian oppilaan maksuttomuuden piiriin eivät kuulu esimerkiksi ateriat. Koulukuljetusten tai toiseen oppilaskategoriaan kuuluvien lasten aterioiden maksullisuudesta ei ole mainintaa perusteluissa. Lakiin ei ole ehdotettu otettavaksi nimenomaisia säännöksiä kumpaankaan katego-

riaan kuuluvien lasten koulukuljetusten tai ateroitoiden maksullisuudesta. Perustuslaista johtuvista syistä tämä merkitsee sitä, että kouluateriat ja tarpeelliset koulukuljetukset ovat ainakin Suomessa oppivelvollisille lapsille maksuttomia, jos toisin ei säädetä.

Asetuksenantovaltuudet

Lukukausimaksujen ja materiaalmaksujen perusteista säädetään lakiehdotuksen 15 §:n 4 momentin nojalla opetusministeriön asetuksella noudattaen soveltuvin osin, mitä valtion maksuperustelaisissa julkisoikeudellisista suoritteista perittävistä maksuista säädetään. Valtion viranomaisten virkatoimien, palvelujen ja muun toiminnan maksullisuuden sekä maksujen suuruuden yleisistä perusteista säädetään perustuslain 81 §:n 2 momentin mukaan kuitenkin lailla. Valtuutussäännöksen sanamuoto ei ole tämän perustuslain säännöksen kannalta onnistunut. Sitä on syytä tarkistaa esimerkiksi siten, että maksujen perusteiden osalta viitataan valtion maksuperustelain julkisoikeudellisista suoritteista perittäviä maksuja koskevaan säännökseen. Tämän lisäksi opetusministeriölle voidaan antaa valtuutus tarkempien säännösten antamiseen asetuksella.

Helsingin eurooppalaisen koulun rehtorin kelpoisuusvaatimuksista säädetään lakiehdotuksen 33 §:n mukaan valtioneuvoston asetuksella. Sääntelyä on asianmukaista täsmentää luonnehdinnoin siitä, millaista kelpoisuutta rehtorilta edellytetään (PeVL 74/2002 vp, s. 6/II).

Muita seikkoja

Suomessa oppivelvollisen lapsen oppivelvollisuus katsotaan lakiehdotuksen 39 §:n 1 momentin mukaan suoritetuksi, kun oppilas on saanut yläkoulu-lukion neljännen vuosiluokan päätteeksi annettavan todistuksen. Säännöksestä ei käy ilmi, päättyykö oppivelvollisuus perusopetuslain 25 §:n 1 momentissa mainitulla tavalla myös siinä tapauksessa, että oppivelvollisuuden alkamisesta on kulunut 10 vuotta. Lisäksi epäselväksi jää, antaako koulu perusopetuksen jatko-opintokelpoisuutta vastaavan kelpoisuuden. Kelpoisuuden saaminen olisi perusteltua perustuslain 16 §:n 2 momentin sen säännöksen näkökulmasta, jonka mukaan julkisen vallan on turvattava jokaiselle yhtäläinen mahdollisuus saada kykyjensä ja erityisten tarpeidensa mukaisesti myös muuta kuin perusopetusta. Sivistysvaliokunnan on syytä arvioida, onko näistä seikoista lisättävä lakiehdotukseen asianomaiset säännökset.

Ehdotetun lain nimike on laki Helsingin eurooppalaisesta koulusta. Lakiehdotuksen 1 §:n mukaan laissa säädetään eurooppalaisen koulun perustamisesta Helsinkiin. Näiden kanssa ei ole hyvin sopusoinnussa se, että lakiehdotuksen 2 §:n perusteella opetusministeriö voi päättää koulun sijaintikunnasta.

Lausunto

Lausuntonaan perustuslakivaliokunta esittää,

*että lakiehdotus voidaan käsitellä taval-
lisen lain säätämisjärjestyksessä.*

PeVL 20/2007 vp — HE 69/2007 vp

Helsingissä 22 päivänä marraskuuta 2007

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj.	Kimmo Sasi /kok	Mikaela Nylander /r
vpj.	Jacob Söderman /sd	Veijo Puhjo /vas
jäs.	Kimmo Kiljunen /sd	Tapani Tölli /kesk
	Esko Kiviranta /kesk	Tuulikki Ukkola /kok
	Kari Kärkkäinen /kd	Ilkka Viljanen /kok
	Elisabeth Naucmér /r	Antti Vuolanne /sd.
	Ville Niinistö /vihr	

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Petri Helander.